

Gyilkos-tó II. (HT-157 lh., KÖH 74669): A nyomvonal 174+350 és 174+510 km-szelvényei közötti szakaszon a lelőhely a pécsudvardi úttól mintegy 2,5 km-re D-re húzódó fennsíkon, a HT-156 lelőhelytől 200 m-re található. A gázvezeték nyomvonalában 811 m²-nyi nyesett területből régészeti pozitív 254 m² volt. Öt régészeti objektumot azonosítottunk, de ezek közül csak egyben volt régészeti leletanyag. Ez alapján a lelőhely valószínűleg összefügg a HT-156-al, szintén neolitikus (DVK).

Rögződő (HT-85 lh., KÖH 68555): Az örökségvédelmi hatástanulmányhoz végzett terepbejárásakor azonosított lelőhely feltárását Kis Attila 2009 októberében elvégezte. 2010-ben a humuszréteg gépi eltávolítása során több régészeti objektumot azonosítottunk, ezért a további munkavégzést a nyomvonal 176+050 és 176+480 km-szelvényei között leállítottuk. A lelőhely Egerágtól ÉNy-ra található, egy kisebb dombhát oldalában. A gázvezeték nyomvonalában 515 m²-t érintett, ebből régészeti pozitív 382 m² volt. A korábban feltárt lelőhelyrészről mindkét irányban jelentkeztek objektumok, összesen 21. Ezek túlnyomó része bronzkori (mészbetétes) anyagot tartalmazott, némelyikük meglehetősen mély volt (2 m). A lelőhely DNy-i végén két rézkori gödröt találtunk, sok kerámiával, ezek a 2009-es feltáráshoz hasonlóan a Furchenstich-kultúra anyagát tartalmazták. Ez alapján tehát az itt feltárt jelenségek egyértelműen a korábban feltárt HT-85 lelőhelyhez tartoznak, egy valószínűleg ÉNy-DK-i irányban húzódó, több korszakban lakott település maradványai.

Munkatársak: Vadas Livia, Fenyvesi Anita, Mrenka Attila régésztechnikusok.

LIGNER JÁCINT

139. Ellend határa

(Baranya megye) R, Ró

2010 tavaszán megelőző feltárásokat végeztünk a Horvát Tranzit gázvezeték nyomvonalára eső régészeti lelőhelyeken.

Kossuth Tsz. (HT-82 lh., KÖH 24648): Március 26. és április 8. között 422 m²-en 19 objektum került elő. A lelőhely egy É-D irányú dombhát K-i lejtőjén, egy mára jórészt feltöltődött patak partján található. A szelvényben az objektumsűrűség egyenletes volt. A feltárt objektumok római kori telepjelenségek, nagyjából a 3. századra tehető (kemencebokr füstölővel és kemencékkel, gödrök, különálló kemencék és azok munka- és hamusgödrei). Összességében az objektumokban kevés leletanyag volt, a szórványelet is kevés. A területtől Ny-ra fémkereső műszerrel egy késő római(?) bronz csüngődísz találtunk.

A legnagyobb objektum egy igen hosszú kemencebokr egy füstölővel, valamint 2 beásott gödörrel. A kemencebokrot a domboldalba lépcsőzetesen vágták be, bővítése során a régi kemencéket szétdúlták. A kemencebokr leletanyaga provinciális kerámia, állatcsont

és egy Drag 33 terra sigillata acetabulum talpgyűrűs aljtöredéke volt.

Augusztus 16–21. között régészeti megfigyelést végeztünk a gázvezeték-építés mellett. A 221 m²-nyi területen, a Romonya–Ellend műúttól Ny-ra meredeken emelkedő domb tetején előkerült 4 objektumban régészeti leletanyag nem volt, de az objektumok jellege alapján valószínűleg a korábban feltárt emlékekkel egykorúak.

Németh-földek (HT-81 lh., KÖH 68553): Április 1–30. között a kutatott 1400 m²-en 1553 objektumot tártunk fel. 2009-ben a Ny-i fekvésű domboldalon 754 m² területen 64 régészeti objektum került elő és egyértelművé vált, hogy a lelőhely a dombtető és a völgy felé is folytatódik. 2010-ben mindkét irányba növeltük a kutatott területet. Nyugati irányba a patak melletti völgyben kb. 10 m hosszú részt humuszoltunk le, de a feltörő talajvíz miatt az előkerült árkot nem tudtuk feltárni. Keleti irányba a dombtetőn a lelőhely további 280 m hosszan folytatódott és K-i szélé kivételével végig sűrűn fedett volt régészeti jelenségekkel. A területet végig a késő rézkori badeni kultúra telepjelenségei borították: méhkas alakú gödrök, nagyméretű munkagödrök, vájt kemencék. Az objektumokból viszonylag kevés állatcsont, nagy mennyiségű kerámia, a durva tárolóedények töredékei mellett, függőleges és ferde kannelúrával díszített hasú kis bögrék, pontbenyomkodással, karcolással díszített tálak kerültek elő. Egy nagyméretű rézkori munkagödörre ráasva, 3 római kori sír került elő, egyiknek – részben feldúlva – az oldala téglákkal volt kirakva. A középső részen néhány Árpád-kori jelenséget tártunk fel, amelyekből hullámvonaldíszes fazekak töredékei kerültek elő.

Munkatársak: Boldog Zoltán régész, Bodródi Miklós, Nagy Norbert, Fenyvesi Anita, Vogl Angéla, Linzembold Csongor, Zsoldos Szabolcs technikusok.

VOICSEK VANDA

140. Emőd, Rigós-ér

(KÖH 76257)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) R, Sza

2010. augusztus 19-én helyszíni szemlét végeztünk az Emödhöz tartozó Istvánmajortól DNy-ra, a Rigós-ér É-i partján fekvő magaslaton, lakossági bejelentésre. A szemle során jó észlelési körülmények között, nagyjából 400×200 m-es területen, közepes sűrűségben késő rézkori (a badeni kultúrához köthető), valamint császárkori (szarmata) településekről származó leletanyagot találtunk. A lelőhely ÉÉNy-DDK irányban húzódik.

Munkatárs: Hajdú István.

CSENGERI PIROSKA

141. Enese határa

(Győr-Moson-Sopron megye) U, B, LT, Kö

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli

és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli időben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Enesén négy új lelőhely került elő: *Szilos-dűlő, Varga-tag III., Kováts-tag, Péterháza-puszta III.* (KÖH 74327, 74329, 74331, 74335). A Varga-tag területén – többek között – bronzkori temető nyomait sikerült a felszínen azonosítani.

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

142. Esztergom, Bazilika (KÖH 2158)

(Komárom-Esztergom megye) V?, Ró?, Ú

A Bazilika rámpája alatt (16238/1 hrsz.) levő újkori pincerendszer és étterem átépítésének földmunkáinál folytattunk régészeti megfigyelést 2010. áprilisban.

A rámpa É-i oldalának bontása során a markolók egy É-D irányú, koporsóban fekvő csontváz É-i végét találták el. A csontvázat a lábainál, a combcsontnál vágta ketté. A levágott rész csontjai teljesen elmorzsolódtak; a kiszedett földben régészeti leletet nem találtunk. A váz többi részét kibontani nem lehetett, a fölötte levő, mintegy 8 méternyi föld miatt. A koporsó szintje alatt egy többször megszakadó, mintegy 6–10 cm vastag átégett réteget találtunk. Az oldalfalban egy kemence átégett falának metszete rajzolódott ki. A rámpa É-i oldalán előkerült váz és kemence nyomai arra utalnak, hogy ott egy nem, vagy csak részben elbontott korábbi domb maradványai

vannak, amelyen egy korábbi (esetleg kelta vagy római) településnyom és egy talán barokk temető maradványai őrződtek meg.

A 19. századi pincerendszer átépítése során az oldalfalakat nem bolygatták, így azokban megfigyeléseket nem lehetett tenni. A jelenlegi járósínt feltörésekor és a közmű-, ill. gépészeti árkok mélyítésekor megfigyelhető volt, hogy a padlószint alatt mintegy 1,4 m mélységig (az új árkok mélyítésének alsó határa) még mindig a 19. századi alapozás falai, ill. a körük betöltött modern törmelék volt. A pincerendszer Ny-i traktusában, ahol a csurgóaknákat készítették; megfigyelhettük, hogy a pince alapozását a korabeli altalajt alkotó szürke márga- és agyagrétegre rakták. Ez által bebizonyosodott, hogy a területen már a 19. században elhordták a régészetileg értékes rétegeket, hogy a stabil altalajra helyezhessék a pincerendszert.

A liftakna építéséhez a felszínről mélyítettek egy aknát. E munkák során kiderült, hogy a pincerendszer boltvállainak, ill. a fölötte levő rámpa feltöltéséhez nem a vár (és a székesegyház) bontásából származó törmeléket használtak fel, hanem bányából származó szűz homokot, ill. agyagmorzsalékot; melyekben lelet nem volt.

A primáspince feletti rész új szigetelőlemezőnek kialakításakor csak mintegy 40–60 cm mélységig hordták le a talajt. Ebben a rétegben csak újkori törmelék, ill. a park kialakítása során idehordott föld volt.

Az esetleges lelőhely(ek) védettek, mert több méter föld borítja őket, de ugyanezen okból megközelíthetetlenek is.

TOLNAI GERGELY

